

Тетяна Шевченко
(Суми, Україна)
ПЕДАГОГІКА
(Сучасні методи викладання)

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ МЕДІАГРАМОТНОСТІ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Поступове збільшення обсягів інформації та каналів її поширення суттєво впливає на формування ціннісних орієнтацій особистості. Сучасні світові тенденції в освітньому просторі обумовлюють зміни та нові вимоги щодо педагогічної діяльності.

Сьогодні відмінності між Інтернетом, телебаченням, пресою, книгою та телефоном зникають, а медіаресурси стають доступними людині, де б вона не знаходилась. Створюючи особливий інформаційний простір, чисельні медіа впливають на формування соціальних, моральних, художніх, естетичних цінностей та інтересів особистості, стають важливим фактором впливу на її свідомість і світоглядні позиції.

Перед сучасною системою освіти постає актуальна проблема створення умов адаптації особистості у соціумі, позитивного саморозвитку з використанням засобів масової комунікації та медіа педагогіки. Все це дозволяє формувати в учнів уміння орієнтації в інформаційному полі для протистояння маніпуляціям свідомістю.

Метою медіаосвіти визнано таке підвищення рівня медіаграмотності особистості, коли людина набуває навичок аналізувати й оцінювати навколишній медіаконтент [1, с. 352].

Формування медіакультури в середовищі значущих спільнот (малих груп, родин, навчальних і виробничих колективів, місцевих громад тощо) є основною метою медіаосвіти. Особливості медіаосвіти зумовлені потенціалом сучасних медіатехнологій у формуванні професійних цінностей особистості; вміння спілкуватися, відстоювати власні погляди.

Результатом медіаосвіти є рівень підвищення медіаграмотності усіх суб'єктів педагогічного процесу. Також слід зазначити, що індивідум, який не лише технічно медіаграмотний, а усвідомлює особливості функціонування медіа та закономірності їх існування, адекватно сприймає та в подальшому інтерпретує медійну інформацію, фільтрує її та критично осмислює. Отже, медіаграмотність всіх учасників освітнього процесу є частиною медіаосвіти, що сприяє розуміння важливості міжособистісного професійного спілкування для успішності педагогічної діяльності; прагнення до підвищення рівня комунікаційної та медіакомпетентності; уміння спілкуватися з використанням для цього телекомунікаційних каналів зв'язку; вільний доступ до медіа для споживання та виробництва власної медіапродукції [1, с. 77-80].

Одним з актуальних питань формування медіаграмотності учасників освітнього процесу є концептуальний тренд від медіаосвіти до медіаінформаційної грамотності, а саме:

- формування та розвиток критичного мислення у процесі сприйняття медіа;
- медіаінформаційні технології у процесі формування особистості як громадянина (створення шкільних медіахолдингів) та фахівця (вміння поставити задачу, шукати дані для її вирішення, створення інформаційних моделей та отримання нового знання);
- особливості застосування критичного мислення в умовах інформаційних війн.

Завдання інтеграції медіаграмотності учасників освітнього процесу полягає в:

- сприйнятті формування медіаімунітету особистості, який робить її здатною протистояти агресивному медіасередовищу;
- розвитку рефлексії і критичного мислення як психологічних механізмів медіаграмотності учнів, що забезпечують свідоме споживання медіапродукції;
- формування в учнів здатності до медіаторчості для компетентного і здорового самовираження та реалізації їх життєвих завдань;

- акцентування уваги учнів на спеціалізованих аспектах медіакультури: візуальній медіакультурі (сприймання кіно, телебачення), музичній медіакультурі, розвиненні естетичних смаків щодо форм мистецтва, опосередкованих мас-медіа та сучасних напрямів медіаарту тощо.

До актуальних питань формування медіаграмотності учасників освітнього процесу також можна віднести розуміння: нових медіа; соціальних мереж; медіареальності; медіа в умовах постмодерністської культури. Окремо можна виділити необхідність конструктивістського підходу до пізнання медіареальності.

Серед багатьох соціокультурних феноменів сучасності все більше важливу роль відіграє медіареальність, яка нав'язує нові смисли, нову «картину світу», нав'язує правила та норми сприйняття подій. Медіареальність суттєво відрізняється від фактів та подій реального світу.

Формування та розвиток медіаграмотності є одним із важливих завдань, які слід реалізувати всім учасникам освітнього процесу [4, с. 2-4].

Отже, медіаграмотність – це сукупність знань, навичок та умінь, які дозволяють учасникам освітнього процесу аналізувати, критично оцінювати і створювати повідомлення різних жанрів і форм для різних типів медіа; розуміти й аналізувати процеси функціонування медіа в суспільстві, та їхній вплив; це здатність особистості контролювати споживання медіа, результат медіа-освіти, вивчення медіа. Чим більше людина вивчає медіа (за допомогою медіа), тим більше вона медіаграмотна, тобто медіаграмотність – це здатність експериментувати, інтерпретувати, аналізувати та створювати медіатексти здатність використовувати, аналізувати, оцінювати та передавати повідомлення у різних формах.

Передбачається, що медіаграмотний педагог уміє [6, с. 58]:

- заохочувати і розвивати в учнів бажання ставити обґрунтовані проблемні питання, пов'язані з медіа;

- використовувати у викладанні дослідницьку методику, коли учні зможуть самостійно шукати (медіа)інформацію, щоб відповісти на різні питання, застосовувати знання, отримані в навчальному курсі до нових областей;
- допомагати учням розвивати здатність використовувати різноманітність первинних джерел (медіа)інформації, щоб дослідити проблеми і потім зробити узагальнені висновки;
- організовувати проведення дискусій, де учні зможуть навчитися толерантно слухати інших і тактовно висловлювати власні думки; підтримувати відкриті обговорення, де немає категоричних відповідей на багато запитань;
- заохочувати учнів міркувати над їх власним медійним досвідом.

Підвищуючи власну медіаграмотність, особистість отримує чіткіше уявлення про межу між реальним світом і світом, що створили для неї мас-медіа. Потреба медіаосвіти вчителів є основною складовою професійної підготовки. Сучасний педагогічний процес вимагає принципової зміни ролі педагога, його взаємовідносин з учнями, перетворення його в організатора пізнавальної діяльності, а учнів – в активних суб'єктів пізнання і перетворення. Медіаосвіта вчителя, як складова його методичної підготовки до навчання учнів з свого предмету, є актуальною і потребує її реалізації.

Медіаграмотний учень має бути здатний критично й усвідомлено оцінювати медіатексти, підтримувати критичну дистанцію щодо популярної культури та чинити спротив маніпуляціям.

У зв'язку з цим особливої актуальності набуває проблема формування в учителів не лише сучасної системи методичних теоретичних знань і вмінь, але й готовності їх ефективного застосування на шляху освітньої діяльності, подолання труднощів, які виникають під час практичного використання цих знань у професійній сфері. Сучасні вчителі зобов'язані бути медіаграмотними. Це один з показників професійної компетентності педагога, тобто розвитку професійних знань і умінь, необхідних йому для медіаосвітнього спектру практик.

При неперервній освіті вчителя дуже важливим є формування медіаграмотності, як основної складової професійної компетентності вчителя. Впровадження в освітній процес методичної системи з формування медіаграмотності, дозволить підготувати кваліфікованих спеціалістів нового рівня, які зможуть критично аналізувати наявні медіаресурси та створювати нові, при цьому будуть здатні до самостійної творчої діяльності у медіасередовищі. Можна стверджувати, що особистість, яка, в першу чергу, спроможна, завдяки наявності відповідних компетенцій, свідомо сприймати й розглядати, а також вимогливо передавати та продукувати медіатексти; разом з тим вміло та критично перевіряти достовірність інформації і є медіаграмотним. Інформаційно-медійну грамотність необхідно відображати як набір мотивів, знань, умінь, здібностей, що допомагають вибрати, використати, створити, критично проаналізувати, оцінити й передати інформаційні повідомлення, тексти у різних видах і формах [7].

Очевидно, що сучасні медіа виконують не лише інформаційну функцію, а й виховну, здійснюючи вплив на формування світосприймання та позиції учасників освітнього процесу, тому вагомої актуальності набуває медіаосвіта педагогічної спільноти.

Таким чином, медіаграмотний освітянин – це педагог, який виділяється прагненням до сприйняття, розгляду, розуміння і створення медіаінформації; до оцінки соціокультурного і політичного контексту функціонування медіа в нинішньому світі та майстерно використовує засоби масової інформації. Ключове його завдання – системне і компетентне виховання дітей і молоді, які мають навчитися не лише слухно вживати різні медійні засоби, а й розумітися у закономірності їх поведінки, бачити, як впливають медіа на формування особистості. Вміння навчити учнів критично мислити в процесі сприймання медіапродукції, для розвитку особистісного, оцінного ставлення до продукції мас-медіа загалом спираючись на етично-естетичні орієнтири [5, с. 128].

Окремо, слід зазначити, що медіаосвіта дитини має розпочинатися не у школі, а ще з раннього дитинства, в сім'ї, тому батьківська медіаосвіта – потреба сучасності.

Батьківська медіаосвіта забезпечує ефективність медіаосвіти сім'ї як провідного чинника і соціального середовища ранньої соціалізації дитини. Має стати частиною цілісної системи медіаосвіти, зокрема складником психологічного блоку підготовки фахівців у вищій школі, діяльності громадських шкіл свідомого батьківства, центрів по роботі із сім'ями тощо.

Отже, можемо зроби висновок, що медіаграмотність – це, свого роду, навички аналізувати та критично оцінювати медіа, що дає змогу опиратися медіа-інформаційним впливам та забезпечує майстерність вибору інформації [7].

Сучасне інформаційне оточення, у якому співпрацюють всі учасники освітнього процесу, потребує, особливо від педагога, бути медіаграмотним, адже глибина знань наданих вчителем, залежить ще й від особливостей світосприймання підростаючого покоління. Для учителя у Новій українській школі стає характерним володіння компетенціями, які дають змогу ефективно взаємодіяти з медіа та іншими інформаційними службами, розвивати критичне мислення кожного здобувача освіти.

Література:

1. Медіаосвіта і медіаграмотність: підручник. Ред.-упор. В. Ф. Іванов., О. В. Волошенюк; за ред. В. В. Різуна. Київ. Центр вільної преси, 2012. 352 с.
2. Глазиріна О. В. Медіаосвіта як складова педагогічних знань: наукові записки. *Сер. Педагогіка*. 2013. № 3. С. 77–80.
3. Челомбійко Т.Л., Рибіна Ю.О. Медіаосвіта як інноваційний засіб на шляху соціалізації учнів: Матеріали XI Міжнар.конфер. «Стратегія качества в промышленности и образовании». Варна, 2015.
4. Онкович Г.В. Медіа-педагогіка і медіа-освіта: поширення у світі. *Дивослово*. 2007. № 6. С. 2–4.
5. Потятиник Б.В. Медіа: ключі до розуміння. Львів.:ПАІС, 2004.128с.

6. Іванов В., Волошенюк О., Кульчинська Л. Медіаосвіта та медіаграмотність: короткий огляд. Київ : АУП, ЦВП, 2011. 58 с.
7. Найдьонова Л. А., Слюсаревський М. М. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні: нова редакція. Київ, 2016. 16 с. URL: <http://mediaosvita.org.ua/book/kontseptsiya-vprovadzhennya-mediaosvity/> (дата звернення: 03.02.2020).

Шевченко Тетяна Олександрівна,

т. 0501601866,

E-mail: tatyna.shevchenko@gmail.com,

Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти,
старший викладач кафедри Освітніх та інформаційних технологій

(Потрібно сертифікат)